

Univerzita Palackého v Olomouci

Právo duševního vlastnictví - Autorské právo

Pavel Tůma

Obsah

- A. Pojem, historie, prameny, zásady
- B. Předmět – autorské dílo
- C. Subjekt – autor
- D. Obsah – osobnostní absolutní práva
- E. Obsah – majetková absolutní práva
- F. Výjimky z ochrany
- G. Doba ochrany
- H. Výkon – svolení
- I. Autorskoprávní delikt

2

Pojem autorského práva (1)

- Předmětově svébytné odvětví soukromého práva v oboru práva duševního vlastnictví
- Různé terminologické pojetí
 - Širší – ochrana předmětů v autorském zákoně
 - Užší – ochrana autorů k jejich dílům

3

Pojem autorského práva (2)

- Dvojitá povaha právní ochrany
 - tvůrčí (výtvoř = předměty osobnostní povahy)
 - právo autorů,
 - právo výkonných umělců,
 - investiční (majetek → věci nehmotné) –
 - právo výrobců zvukových záznamů,
 - právo výrobců zvukově obrazových záznamů,
 - právo rozhlasových a televizních vysílatelů,
 - právo nakladatelů,
 - zvláštní právo pořizovatelů databáze.

4

Z historie (1)

Římské právo – pouze věcněprávní ochrana

**Pozdní středověk – vynález knihtisku –
vydavatelská privilegia – ochrana proti
patisku**

**Novověk – přirozenoprávní teorie (vlastnictví
duševní práce oproti vlastnictví hmotného
substrátu)**

5

Z historie (2)

Vývoj moderní právní úpravy –

1811 – o.z.o. – typová smlouva nakladatelská

1846 – císařský patent č. 992 sb. z. s.

1895 – zák. č. 197/1895 ř. z., o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým

1923 – zák. č. 106/1923 Sb., o nakladatelské smlouvě

1926 – zák. č. 278/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu původském)

1953 – zák. č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon)

1965 – zák. č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorským zákonem)

1995 – zák. č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv

6

Prameny – vnitrostátní (1)

LZPS

- čl. 34 (právo k výsledkům duševní tvůrčí činnosti)
- čl. 11 (právo k majetku)

Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – § 2358 s násl. - typová licenční smlouva

7

Prameny – vnitrostátní (2)

Zák. č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Vyhl. č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn

8

Prameny – mezinárodní (1)

–Úmluva o zřízení **Světové organizace duševního vlastnictví**, podepsaná ve Stockholmu dne 14. července 1967 (vyhl. č. 69/1975 Sb., ve znění vyhl. č. 80/1985 Sb.)

–**Bernská úmluva** o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněná v Paříži dne 4. května 1896, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněná v Bernu dne 20. března 1914 a revidovaná v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971 (vyhl. č. 133/1980 Sb., ve znění vyhl. č. 19/1985 Sb.)

–**Všeobecná úmluva** o autorském právu revidovaná v Paříži dne 24. července 1971 (vyhl. č. 134/1980 Sb.)

–Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací (tzv. **Římská úmluva** - vyhl. č. 192/1964 Sb., ve znění red. sděl. č. 157/1965 Sb.)

9

Prameny – mezinárodní (2)

–Úmluva o ochraně **výrobců zvukových záznamů** proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů (vyhl. č. 32/1985 Sb.)

–Úmluva o mezinárodním zápisu audiovizuálních děl (sděl. č. 365/1992 Sb.)

–Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (tzv. **dohoda TRIPS**), příloha Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO), (sděl. č. 191/1995 Sb.)

–Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o **právu autorském** (sděl. č. 33/2002 Sb. m. s.)

–Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o **výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech** (sděl. č. 48/2002 Sb. m. s.)

10

Prameny – unijní (1)

- Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů
- Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se práva autorského a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Úř. věst. č. L 167, 22. 6. 2001, s. 10)

11

Prameny – unijní (2)

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27. září 2001 o právu na opětovný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským (kodifikované znění)

12

Prameny – unijní (3)

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (kodifikované znění)
 - ve znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu

13

Zásady

- Zásada **přirozenoprávní** x angloamerický systém **copyright** ©
- Zásada **neformálnosti** ochrany
- Zásada právní **nezávislosti ideálního statku na hmotném substrátu** (potenciální ubikvita)
- Zásada ochrany **erga omnes**
- Zásada **teritoriality a personality** (podstatně překonána mezinárodním právem)
- Zásada **objektivity autorství** (autor = faktický tvůrce)
- Zásada **ochrany slabší strany** (při smluvním výkonu práv)

14

Předmět – autorské dílo

Pojmové znaky autorského díla (§ 2 a.z.)

- výsledek **tvůrčí** činnosti člověka
- **jedinečnost** tohoto výsledku
- objektivní **vnímátnost** vyjádření díla
- součást oblasti **umění či vědy**

→ demonstrativní výčet druhů děl (včetně počítačových programů)

15

Předmět – odvozená ochrana

- Části a vývojové fáze děl (vnitřní x vnější ochrana)
- Tvůrčí zpracování původních děl (včetně překladu)
- Souborná díla = tvůrčí uspořádání preexistenčních prvků (včetně původních děl)
- Fiktivní díla – podmínka pouhé tvůrčí původnosti (počítačové programy, databáze, fotografie)

16

Předmět – příklady

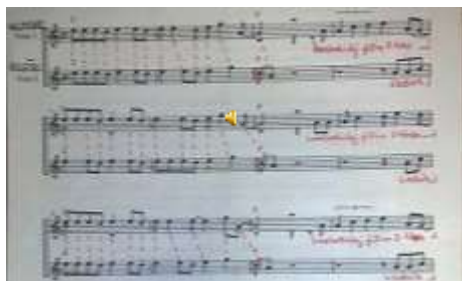
17

Předmět – příklady

18

Předmět – příklady

19

Předmět – výluky z ochrany

- 1) **Nepravé** = statky nesplňující pojmové znaky (nápady, principy, objevy apod. samy o sobě)
- 2) **Pravé** =
 - Úřední díla
 - Výtvary tradiční lidové kultury

20

Předmět – výluky z ochrany

21

Subjekt (podmět) - autor

- Autor** =
člověk, který dílo vytvořil (uspořádal)
→
materiální pravdivost autorství
X
fikce autorství audiovizuálního díla = režisér
- Vyvratitelná domněnka autorství** = osoba uvedená na díle či v rejstříku kolektivního správce

22

Subjekt (podmět) - autor

23

Subjekt (podmět) - spoluautorství

- Spoluautorské dílo** =
- dílo **jediné**
 - dílo vytvořené společnou tvůrčí činností vícera lidí
 - příspěvky nejsou schopny samostatného užití
- Nakládání se spoluautorským dílem**
- jednomyslnost rozhodnutí autorů (možnost nahrazení souhlasu soudem) X podílové spoluvlastnictví
 - aktivní a pasivní solidarita autorů
 - výnosy z užití děleny podle velikosti tvůrčích příspěvků (není-li sjednáno jinak)

24

Subjekt (podmět) – osiřelá díla

Osiřelé dílo =

- autora objektivně nelze **určit** (nikoli však pouze z důvodu anonymity autora) nebo
- autora (jiného majitele či vykonavatele práv) nelze objektivně **dohledat**

→ zvláštní zákonná licence

25

Obsah – absolutní práva

Ochrana autorské tvorby **absolutními soukromými právy** -

- výlučná **osobnostní** autorská práva
- výlučná **majetková** autorská práva

→ quasidualitický systém
= pouze částečná autonomie obou složek

26

Obsah – výlučná osobnostní práva (1)

Tvorba

= specifický **projev osobnosti** člověka

→

všeobecná osobnostní práva (O.Z.)

x

zvláštní (tvůrčí) osobnostní práva (PDV)

→

nepřevoditelnost (ani *mortis causa*), nezadatelnost

27

Obsah – výlučná osobnostní práva (2)

Výlučná (absolutní) osobnostní práva =

1. Právo rozhodnout o **zveřejnění** díla
2. Právo **osobovat si autorství**
3. Právo určit **autorské označení** (včetně utajení totožnosti → zákonné zastoupení zveřejnitelem)
4. Právo na **nedotknutelnost** díla –
 - zákaz pozměnění obsahu díla
 - zákaz znešvažení díla
 - právo na autorský dohled

28

Obsah – výlučná osobnostní práva (3)

Postmortální ochrana –

= pietní ochrana osobnostních zájmů zesnulého autora –

- zákaz osobování si autorství
- zákaz znešvažení díla
- zákaz užití bez označení autora

Výkon –

- osoby blízké
- sdružení autorů
- kolektivní správce

29

Obsah – výlučná majetková práva (1)

Ochrana hospodářského významu tvorby

→

výlučná majetková práva = věc nehmotná

→

součást jmění člověka

→

smrtí nezanikají (převoditelnost *mortis causa*)

x

legální zákaz převodu *inter vivos*

30

Obsah – výlučná majetková práva (2)

Právo dílo užit

= výlučné oprávnění autora nakládat s vlastním dílem

- osobně
- udělit svolení jinému

Demonstrativní výčet způsobů užití díla

- Práva k hmotnému zachycení díla
- Práva k efemérnímu zpřístupnění díla
- Práva k adaptacím díla

31

Obsah – výlučná majetková práva (3)

1. Užití díla prostřednictvím jeho hmotného zachycení (tzv. mechanická práva)

- rozmnožování (bez ohledu na způsob)
- rozšiřování (unijní vyčerpání práva)
- pronájem
- půjčování
- vystavování

32

Obsah – výlučná majetková práva (4)

2. Užití díla efemérním zpřístupněním veřejnosti

klíčový pojem „veřejnosti“

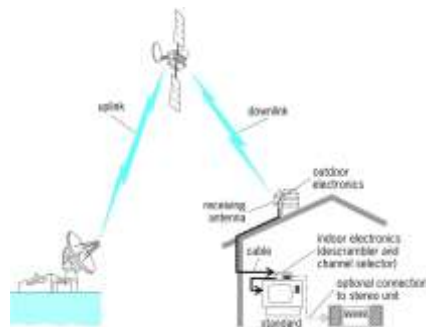
= individuálně neručená skupina potenciálních příjemců x veřejně přístupné prostory

Demonstrativní výčet =

- tzv. provozovací práva
 - živé provozování
 - provozování ze záznamu
 - přenos provozování
 - Provozování rozhlasového a televizního vysílání
- tzv. vysílací práva
 - vysílání rozhlasem a televizí (satelitní vysílání = emisní princip)
 - přenos rozhlasového a televizního vysílání (vč. kabelového)
- tzv. právo síťového užití (on-demand)

33

Obsah – výlučná majetková práva

34

Obsah – výlučná majetková práva

35

Obsah – výlučná majetková práva

36

Obsah – výlučná majetková práva

37

Obsah – výlučná majetková práva (5)

3. Užití díla v odvozené podobě (tzv. adaptační práva)

- užití v podobě tvůrčího zpracování či jiného pozměnění
- užití v souboru
- užití ve spojení s jiným dílem

38

Obsah – výlučná majetková práva

39

Obsah – výlučná majetková práva (6)

Jiná absolutní majetková práva (práva na náhradní odměny)

→ hrazeno jinou osobou než licenčním nabyvatelem
→ povinná kolektivní správa

1. při **opětném prodeji** originálu uměleckého díla (výše v příloze AZ)
2. v souvislosti s **rozmnožováním díla** pro osobní a vnitřní potřebu (výše v příloze AZ a vyhl. č. 488/2006)
3. při **pronájmu záznamu** díla - je-li poskytovatelem jiná osoba než autor (výše dle přiměřenosti)

40

Výjimky z absolutních práv

Umělecká tvorba x netvůrčí investice

→

dispozitivní omezení absolutních práv ve prospěch investora (inter partes)

X

obecný zájem

→

záonné licence

41

Výjimky z absolutních práv – ochrana investice

1. **Zaměstnanecké dílo** – přechod výkonu majetkových práv na zaměstnavatele (+ omezení některých osobnostních práv)
2. **Kolektivní dílo** = spoluautorské dílo z podnětu, pod vedením a jménem třetí osoby → režim jako u zaměstnaneckého díla
3. **Školní dílo** – užití pro vlastní vnitřní potřebu, smluvní licenční přímus za obvyklých podmínek, zákaz licence k újmě zájmů školy, příspěvek na úhradu nákladů z výnosu,
4. **Dílo na objednávku a soutěžní dílo** – licence k účelu vyplývajícímu ze smlouvy (poč. programy, databáze, kartogr. díla → režim zaměstnaneckého díla)
5. **Audiovizuální dílo** – souhlas se zachycením (zařazením) → vyvratitelná domněnka neomezené výhradní licence výrobci

42

Výjimky z absolutních práv – zákonné licence (1)

= omezení v obecném zájmu **ex lege**

x
nucené licence

- zásadně **bezúplatné** (x veřejné půjčovatelství, osiřelá díla)
- zásadně pouze pro **zveřejněná díla**
- zásadně **nikoli pro počítačové programy**
- pouze v rámci tzv. **tříkrokového testu**
 - ✓ v zákonem vymezených případech
 - ✓ obvyklým způsobem
 - ✓ nikoli k nepřiměřené újmě zájmů autora

43

Výjimky z absolutních práv – zákonné licence (2)

1. Užití pro **osobní potřebu** (s výjimkou rozmnožování počítačových programů, el. databází, arch. děl stavbou, „kinoripů“)
2. Tiskové rozmnožování pro **vlastní vnitřní potřebu**
3. Užití při **předvedení či opravě přístroje**
4. **Citační licence** (malá, velká, výuková)
5. **Katalogová licence**
6. Užití na **veřejném prostranství** (nikoli trojrozměrnou rozmnoženinou)
7. **Úřední licence**
8. **Zpravodajská licence**
9. Licence pro nevýdělečné **obřady a úřední akce**

44

Výjimky z absolutních práv – zákonné licence (3)

9. Licence pro **školní představení**
10. **Databázová licence**
11. **Knihovní licence** (archivační a náhradní rozmnoženina, terminálové zpřístupnění, půjčování kvalifikačních prací, katalogizace)
12. Licence pro **zdravotně postižené a sociální zařízení**
13. Licence k **osiřelému dílu**
14. Licence pro **dočasné rozmnožování a nepodstatné užití**
15. Licence pro **fotografickou podobiznu**
16. Licence k dílům **užitého umění a architektonickým**
17. Licence **výstavní**

45

Výjimky z absolutních práv – zákonné licence

46

Výjimky z absolutních práv – zákonné licence

Výjimky z absolutních práv – zákonné licence (4)

Zákonné licence pro počítačové programy (oprávněný uživatel)

9. Licence pro **instalaci, provoz a opravy**
10. Licence k pořízení **záložní rozmnoženiny**
11. Licence pro **interpretaci** (zpětná analýza, dekompilace)
12. Licence pro **interoperabilitu**

48

Doba trvání majetkových práv

Zásadně **70 let po smrti autora** (posledního spoluautora)

→
volné dílo

Výjimky

- > utajený autor - 70 od zveřejnění
- > audiovizuální dílo – 70 let po smrti poslední z vymezených osob
- > společně vytvořené hudební dílo a text - 70 let po smrti posledního z (spolu)autorů

49

Výkon práva dílo užít

Společenské uplatnění díla

1. **osobně** autorem (vykonavatelem majetkových práv)
2. jinou osobou na základě autorova **svolení**
 - ✓ jednostranného (výluka z deliktů)
 - ✓ vícestranného = smluvní závazek licence (typová licenční smlouva § 2358 a násl. o.z.)

50

Ochrana - autorskoprávní delikt

- zásah do osobnostních i majetkových práv
- rušební či ohrožovací jednání
- objektivní odpovědnost x obecné soukromoprávní delikty
- aktivní legitimace – autor, dědic, vykonavatel majetkových práv, výhradní licenční nabyvatel
- pasivní legitimace – rušitel, ohrožitel, nepečlivý zadavatel (popř. zúčastněná osoba u informačního deliktu)

51

Ochrana - autorskoprávní delikt

Demonstrativní výčet **zvláštních nároků**

1. Nárok určovací (určení autorství)
2. Nárok zdržovací (negativní)
3. Nárok odstraňovací (restituční)
4. Nárok informační (o okolnostech zásahu)

X

Obecné soukromoprávní nároky

1. Bezdůvodné obohacení (dvojnásobek obvyklé odměny)
2. Náhrada nemajetkové újmy
3. Náhrada majetkové škody

52

Ochrana – zvláštní prostředky

- = uplatnění z jiného důvodu než pro zásah do absolutního práva
- Zdržovací nárok vůči **prostředníkům** (osobám, jejichž služba je pro porušování využívána)
- Informační nárok vůči **celním a statistickým orgánům** (informace o dovozu rozmnožením děl, nosičů a pořizovačů záznamů a nekalých pomůcek)
- Ochrana před **obcházením technických prostředků ochrany a nekalým pomůckářstvím**
- Ochrana před **odstraňováním elektronické informace** o správě práv k dílu a zpřístupňováním takových rozmnožením
- Ochrana před vyvoláním **nebezpečí záměny** (názvem nebo vnější úpravou)

53

Ochrana – zvláštní prostředky

The screenshot shows a software interface with a table of data. The table has multiple columns, including what appears to be names, dates, and numerical values. The interface includes standard menu bars and toolbars, suggesting it's a professional application. The data rows are somewhat blurry but seem to contain various entries related to the topic of copyright protection.

54

Ochrana – zvláštní prostředky

55

Ochrana – zvláštní prostředky

56

Z literatury

Šebelová, M.: Autorské právo. Computer Press, 2006.

Telec, I. – Tůma, P.: Přehled práva duševního vlastnictví 2. Česká právní ochrana. Doplněk, 2006.

Telec, I. – Tůma, P.: Autorské právo. Komentář. C. H. Beck, 2007.

Kříž, J. – Holcová, I. – Křest'ánová, V.: Autorský zákon. Komentář a předpisy související. Linde Praha, 2005.

Chaloupková, H. - Holý, P.: Autorský zákon. Komentář. C.H. Beck, 2012.

Sterling, J. A. L.: World Copyright Law. Londýn: Sweet & Maxwell, 2003.

57

58